

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XXX. Bononien. fideicommissi de Cambiis. De imputatione facienda in legitimam, aliàsque detractiones, legatorum, seu bonorum alienatorum, quomodo fieri, vel sequi dicatur, præsertim ad effectus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

Et seqq. ubi add. Et tertio in idem, quod cum magna inæqualitas ferè in dimidio adesset inter fructus activos, & passivos, hinc proinde deductio, seu retentio tot bonorum ad æquantium debita, & onera fieri non deberet, habita ratione valoris in sorte, sed habita ratione fructuum, nè aliàs hæres cogeretur de proprio solvere illud plus, quod singulis annis fructus passivi importarent supra fructus activos.

Quamvis autem ego in dictis controversiis, in quibus in forma contentiosa agebatur, fuerim dicti Octavii hæredis (pro mea tenui facultate) acerrimus defensor, nimiumque benevolus; Super hoc tamen puncto contra eum Respondi, quod scilicet ejus præsentio minus probabilis videretur, quoniam ita esset duplicatam deductionem facere, quod scilicet pro mille debitis, fieri deberet deductio bonorum valoris bis mille, contra omnes justitias, & æquitatis rationes; Ideoque dicebam quod ista est materia potius æquitatis, & arbitrii, eo modo, quo in præcedentibus habetur, circa ipsius legitimæ deductionem, quoniam licet quamvis de stricta juris censura, illa deduci debeat de singulis corporibus, atque, (ut nostri dicunt,) de qualibet gleba, tanquam portio quotitativa, nihilominus intrat æquitativum Judicis arbitrium ad sustinendam alienationem aliquorum bonorum in totum in ejus causam factam; Sive ad aliqua bona assignandum; Vel etiam pro facti qualitate, contra juris regulam, cogendo filium ad recipiendum legitimam in pecunia, vel in mobilibus, quia nempe stabilia ex justa causa, providoque parentis consilio, perpetuè conseruationi favore universæ descendentiæ, vel agnationis destinata, congruam non patiantur divisionem cum similibus.

Ita à pari dicebam quod ista quæstio pro facti qualitate decidenda videatur, prudenti, benèque regulato arbitrio, ex temporum præsertim, aliarumque contingentiarum qualitate regulando; Si enim in hæreditate adessent bona, quæ citrà ejus notabilem deturpationem, quia nempe non conspicua, & honorifica, essent promptæ, ac facili venditionis pro justo pretio, tunc nulla suberat necessitas assumendi istam quæstionem, dum ita promptè occurri poterat, extinguendo debita usuraria sub gravioribus usuris, atque ita cessabat quæstio in radice; Ubi verò id practicabile non esset, quia nempe expediret meliorem temporum oportunitatem expectare, tunc non agnoscebam differentie rationem, cur sicuti in illis bonis, quæ censibus reservatis, vel aliis oneribus annuis verè realibus obnoxia sunt, sit divisio cum assumptione pro rata, ita non deberet idem praticari in hujusmodi censibus consignativis, vel similibus debitis fructiferis, quæ licet ad alios effectus de stricta juris censura ex veriori sententia benè probata per Scribentes apud Cenc. de cens. quæst. 79. num. 4. cum sequ. & pluries alibi insinuata, importent onus magis personale, quàm reale, attamen de facto, ac spectato effectu sonant in idem, ita servando illum modum, qui teneri solet inter fratres, vel alios aliquod patrimonium, vel hæreditatem pro communi possidentes, dum ut in præcedentibus insinuatur, ista quoque divisio est per quotas, ut in his terminis advertitur per Fontanell. decis. 574. num. 19.

Atque cum hoc temperamento sæpius dicere consuevi, ac de facto pluries praticavi, quod decidenda est quæstio, super qua habentur opiniones hinc inde superius relatæ, & quæ verè, & propriè procedit, ubi agatur de debitis dubiis, & illiquidis,

undè practicabile non sit temperamentum vendendi bona, ut ea extinguerentur, sed expediat sustinere litem pro eorum solutione in totum, vel in parte evitanda, quoniam pro facti qualitate, & circumstantiis, quandoque una, & quandoque altera opinio recipienda, & praticanda videatur; Ideoque pro meo sensu semper erroneum credidi hujusmodi, ac similes quæstiones tractare, ac decidere cum generalitatibus, & cum solito inepto stylo enumerandi doctrinas, & an magis communis, uni, vel alteri assisteret, sive cum decisionibus, quæ in diversis casibus prodierint, quoniam stant benè simul, ut in uno casu una opinio praticata sit, & in altero debeat altera praticari.

BONONIEN.

FIDEICOMMISSI DE CAMBIIS

SEU

LUPARIS,

PRO

COM. JOANN. MARCO INSULANO

CUM

COMITISSA ARTEMISIA LUPARA

Causa decisus per Rotam, ut infra.

De imputatione faciendi in legitimam, & aliisque detractiones legatorum, seu bonorum alienatorum, quomodo fieri, vel sequi dicatur, præsertim ad effectus tertio præjudiciales; Et quale tempus attendendum debeat circa valorem bonorum alienatorum pro ejus imputatione faciendi,

SVM MARIVM

- 1 Acti series.
- 2 Resolutiones cause.
- 3 Quidquid obinetur per aliam voluntatem imputatur.
- 4 De ratione, ob quam displicet lectura Legislatorum.
- 5 Regula de qua num. 3. procedit data acc. præsertim.
- 6 De acceptatione præsumpta ob scientiam.
- 7 In quo consistat interesse.
- 8 Qualis valor attendatur in bonis fideicommissis venditis, distinguitur.
- 9 Est in arbitrio fideicommissarii agere ad rem, vel ad pretium.
- 10 Per consensum alienationi non est remissum fideicommissum.
- 11 Quid referat intrare imputationem, necne.
- 12 Quando intrare imputatio.
- 13 An deest imputare, aliud restituere.
- 14 Non acquiritur dominium sine agnitione.
- 15 Fideicommissum purificatum transmittitur, sit tanquam agnosendum.

D I S C. XXX.

Ioannes Baptista Cambius, hæredem instituit Horatium, cui sine filiis morienti substituit Francisam filiam, omnesque ejus descendentes, ac in specie post terminatam dicti Horatii lineam, reliquit dictæ Francisæ quamdam domum; Horatius autem prole destitutus, omnia ejus bona donavit Antonio Insulano Francisæ filio, quæ ducta uxore Camilla Ursia, eodem Horatio donatore adhuc vivente, de Francisæ matris consensu vendidit domum hæreditariam Joan. Baptistæ pretio

librarum 12. m. defunctoque Horatio, Francisca superstes in testamento heredem instituit ejusdem Antonii filium, cui sine prole decedenti substituit Artemisiam filiam, ad cujus favorem dicta substituta purificata fuit per Antonii mortem, quæ antiqui fideicommissi familiæ Insulanæ aperturam cau-
 sivit ad favorem Co. Joannis Mercii, inter quem, & dictam Camillam Antonii uxorem ab eo etiam heredem institutam, ortis controversiis pro juribus ab eadem præsentis, tam ex dicto titulo hæreditario, quam fortius pro ejus credito dotali librarum 40. m. devenit ad concordiam, per quam Jo. Marcus, solutus quibusdã sumis, vel assignatis bonis præfata Camilla, omnium ejus jurium plenam cessationem reportavit; Ortaque postmodum controversia inter ipsam, & dictam Artemisiam super bonis provenientibus à præfatis Jo. Baptista, & Francisca; Cum Jo. Marcus, ita ex jure cesso representans personam Antonii objiceret de detractionibus dicto Antonio competentibus in bonis dictæ Francisca matris præsertim legitimæ, & trebellianicæ; Replebatur ex parte dictæ Artemisiam de eorum consumptione ob imputationem dictarum librarum 12. m. obvenientium ex causa venditionis enunciatae domus fideicommissariæ, & aliarum librarum 27. m. ex causa prælegati sibi facti, atque desuper ad favorem Francisca, duæ in partibus prodierunt sententiæ Auditoris Generalis, & Rotæ Bononien. Introductâ verò causa per appellationem in *Rota coram Melio*, datoque libio, an ad formam Statuti constaret de duabus conformibus, quæ venient exequenda, sub die 12. Decembris 1659. affirmativa pro eadem Artemisiam prodijt resolutio, confirmata eorum eodem 4. Julii 1660. Reproposita verò causa *coram Bourlemont*, subrogato sub diebus 10. Januarii 1661. & 23. Januarii 1662. reformando priores resolutiones, recessum fuit ab eis quoad imputationem partitæ librarum 27. m. ex causa prælegati, perstitum verò fuit in decisio respectu partitæ librarum 12. m. pro pretio domus, ad quarum decisionum normam expedita sententiâ, & interposita appellatione cum actrix prætenderet adesse tres conformes, ideoque ulteriori appellationi locum non esse, adita fuit plena Signatura Justitiæ, & commissa causa denuò in *Rota coram Bevilacqua*, coram illo habita fuit disputatio sub die 2. Maii 1664. incertumque est qualis fuerit causæ exitus, quem credo fuisse per concordiam, dum de illa amplius actum non audivi.

In his autem disputationibus, ultra alia in puro facto potius consistenti; Quatenus ad hanc materiam detractionum, ac respectivè imputationum pertinet, duo erant puncti, Primò nempe circa partitâ librarum 27. m. ex causa prælegati; Et secundò circa alteram librarum 12. m. pro pretio domus fideicommissariæ venditæ.

Super primo puncto, nulla erat quæstio juris, sed tota facti super dicti prælegati acceptatione, ex cuius non probatæ defectu, probabilius in posterioribus decisionibus dictum fuit imputationi locum non esse.

Non negabam etenim ego scribens pro Jo. Marco, regulam, seu conclusionem juris, ut quidquid filius capit ex legato, vel alia ultima voluntate parentis, non constituto de istius diverso animo, veniat imputandum; Sicuti è converso vera est regula opposita insinuata superius *disc. 24.* in iis, quæ obtinentur per validam, ac perfectam donationem inter vivos, cum sint principia certa, super quibus frustra priores decisiones *coram Melio* præsertim prima 12. Decembris 1659. nimium se diffundunt in auctorita-

Card. de Luca P. III. de Legit.

tum cumulo verè inani in hujusmodi jam receptis, ac hodiè præsupponendis conclusionibus, cum id aliud non operetur, nisi reddere nauseativa Juristarum opera, quæ propterea aliorum litteratorum lectura proffus indigna reddita sunt; Sed punctus erat in ejusdem regulæ applicatione, seu verificatione conditionis, sub qua dicta regula imputationis intrat, quatenus scilicet constet de acceptatione, sine qua, obvenientia ex legato, vel alia ultima voluntate, quinimò etiam ex donatione inter vivos, nobis non acquiruntur, neque de nostro patrimonio fiunt, ut pluries advertitur *sub tit. de credito* ad materiam textus in *l. qui autem ff. que in fraudem credit.* ac etiam *sub tit. de donation.*

Ad probandum autem acceptationem; Scribentes pro actrice, prioresque decisiones *coram Melio* infisteabant in generalitatibus, de quibus eod. *tit. donat.* quod scilicet in actibus utilibus, & lucrativis, data scientia, præsumatur acceptatio, Verùm hoc erat leve fundamentum, quoniam ut advertitur *cod. tit. de donation.* ista simplex præsumptio juris, contraria probatione, vel fortiori præsumptione elidibilis procedit in merè utilibus, & lucrativis, non autem in onerosis, & respectivis, quæ ad damnum se habere possunt; Et hic erat casus, quoniam istud prælegatum consistebat in quibusdam prætensionibus turbidis, quas Francisca mater habebat super dicto fideicommissi Insulano in vim *Anub. Res qua* pro ejus dotibus; Ideoque Antonio duplicem personam ita gerenti, magis expediebat non acceptare contra seipsum dictum turbidum legatum imputabile in legitimam sibi debitam in corporibus, adeo ut etiam si dictum nomen debitoris esset clarum, adhuc potuisset sibi magis expedire illud non acceptare, dum de jure non tenebatur pro quota legitimæ debitæ in bonis stabilibus, ut pluries in præcedentibus advertitur; Aliæque accedebant circumstantiæ excludentes hujusmodi acceptationem, quæ est imputationis fundamentum, ut advertitur etiam in præcedentibus occasione agendi de imputatione fructuum, vel ususfructus, quod scilicet auctoritates imputationem firmantes, procedunt cum præsupposito acceptationis perfecta, ac irretractabilis, ejusque effectuationis.

Quoverò ad aliam partitam librarum 12. m. ex causa venditionis domus, duo pariter fuerunt puncti; Primò scilicet circa dicti pretii quantitatem imputandam stante facti præsupposito, quod de tempore agnitionis fideicommissi factæ per actricem, dicta domus ex quibusdam non culpabilis accidentibus notabilem deteriorationem in valore passa esset; Undè propterea scribendo ad causæ oportunitatem tanquam Advocatus deducebam conclusionem, de qua *sub tit. de feud.* ad materiam bullæ Baronum *disc. 81.* & alibi pluries, quod scilicet interesse aliud non est nisi ficta suppletio veritatis, quam fictio excedere non potest, & consequenter quod aliud prætereire non posset, nisi quantum interesset domum exillere, ac alienatam non esse, ac propterea tempus præsens in ejus valuatione attendi deberet.

Verùm reflectendo ad veritatem, in hac parte probabiles visæ sunt resolutiones attendentes pretium, pro quo alienatio facta est, atque ad gravati manus obvenit juxta *decis. 831. Merlini*, cum aliis *per Fusar. quest. 560. numer. 45.* dicta siquidem consideratio attendendi tempus restitutionis, non autem alienationis, rectè intrat in alienatione illicita, quam hæres gravatus faciat, quia de jure eam facere non poterat, cum tunc fideicom-

missa-

De LUCA
de
stamentis
et
cvi
9

missario integra remaneat actio, vel agendi ad ipsam rem alienatam pro ejus vendicatione, vel contra gravatum alienantem ad quanti interest eam factam non esse, ad ipsius fideicommissarii arbitrium, seu electionem, ut pluries advertitur in sua materia *sub tit. de fideicommissis*. Et consequenter eligendo agere ad id, quod interest contra gravatum alienantem, quod magis expedire advertitur præsertim *disto tit. de fideicommissis in Mantuana disc. 173*, attendendus est valor de præsentibus, cujus suppletionem actio ad interesse importat; Idque æque ad lucrum, ac damnum se habere potest, quoniam si casus dedisset oppositum, ut scilicet istius domus valor ex beneficio medii temporis notabile recepisset incrementum, istud fideicommissi commodo, ac respectivè gravati damno cederet, dum ad ipsam rem actio competere, ideoque idem dicendum in casu converso ex regula *secundum naturam, &c.*

Secus autem ubi alienatio licet fiat, ut in præsentibus de consensu vocati ad fideicommissum, per quem consensus non censetur remissum fideicommissum, sed solum illud transfusum in pretium tantamquam per speciem cujusdam implicitæ permutationis, vel subrogationis; Et consequenter ex tunc pretium inalterabiliter effectum est de dominio fideicommissi, adeo ut si fuisset in alia bona investitum, quæ casuale incrementum, vel decrementum passa essent, commodum, vel respectivè damnum fuisset ipsius fideicommissi.

Credebam tamen, quod de stricta juris censura, gravamen consisteret circa tempus, vel modum, quod scilicet dicta imputatio ipso jure facta non esset, sed quod ea exclusâ, dicti Antonii hæreditas remaneret fideicommissi debitorum in dicta summa pro reintegratione; Id autem nimium inspicere refert pro effectibus exinde resultantibus ponderatis supra *disc. 178. & 25. & alibi*, pro jure scilicet creditorum, quorum interest fieri super bonis, & corporibus gravato pro ejus quota competentibus, fideicommissum verò pro reintegratione esset creditor, qui venire debet in concursu, & sic magna difficultas est inter imputationem ipso jure resultantem, & obligationem restituendi pretium, quod habetur in manibus, ac reintegrandi fideicommissum.

Impossibile autem videbatur dare dictam imputationem ipso jure, quoniam ista datur in eo, quod filius habet in manibus de bonis, ac patrimonio parentis de tempore mortis, quando ex legis ministerio oritur ipsum debitum, ac fit separatio bonorum, vel quotæ, ad communiter notata in *l. in quartam ff. ad trebell. & l. quoniam in prioribus Cod. de inoff. testamen.* Id autem verificabile non erat, quoniam licet per mortem Horatii, fideicommissum particulare in hac domo, aliisque bonis purificatum esset ad favorem Franciscæ matris, attamen ea nunquam illud agnoverat, & consequenter dici non poterat quod bona effecta essent de ejus dominio, ac remansissent in ejus hæreditate, & patrimonio de tempore mortis, de quo tempore, dicto Antonio filio agnoscenti maternam hæreditatem, quæsitum fuit jus in ejus bonis pro quota legitimæ ita cadente sub hypothecis contractis præsertim ex causa dotis dictæ Camillæ, de cujus jure Jo. Marcus excipiebat; Ideoque punctus non erat in substantia debiti, sed erat in modo, quoniam ego admittebam ut hæreditas Antonii teneretur restituere dictum pretium tantquam debitum, assequendum tamen in concursu cum aliis creditoribus habendo super bonis stabilibus cadentibus sub dicta quota detractionum, non

autem in ratione imputationis, quæ extinguitur detractionis ab initio; Verum ista certa veritas juris irrefragabilibus principiis fundata, pro meo consueto fato, reputabatur ratiocinium, sive ingenium acumen, eo quia non dabantur decisiones, vel auctoritates, quæ id dicerent in littera, eum qua hoc procedi videtur, insistendo in moderna insipienti magnificandi individua, non curando indagare, an bene fundata sint, necnè, sive an bene applicentur ad casum.

Dicebant Scribentes pro actrice, (atque Rotam decisionibus præsertim primis admittit,) quod eum non ageretur de fideicommissis universalibus, sed de particularibus, quod redolet naturam legati speciei, hinc dominium reilegatæ recta via in legatarium transferri dicitur, & consequenter quod ab ipso instanti mortis dicti Horatii, dominium dictæ domus, vel pretii ejus loco subrogati, effectum esset dictæ Franciscæ, unde propterea verificaretur dictum requisitum pro imputatione necessarium, quod bona remansissent in patrimonio de tempore mortis.

Ista verò erat fallacia manifesta, quoniam, ut advertitur pluries *d. tit. de credito ad materiam tenentem in l. qui autem ff. qua in fraud. credit.* ista translatio domini catenus operativa est, quatenus accedat agnitio, & non aliâs, & quæ per Franciscam viventem nunquam facta fuerat.

Et quamvis replicaretur de altera vera conclusione pluries insinuata in dicta sua materia *sub tit. de fideicommissis*. quod fideicommissum in vita purificatum quamvis non agnitum, transmittitur ad hæredes, quorum primus si agnoscere negligat, id non præjudicat secundo, vel substituto, qui potest agnoscere, ut præsertim advertitur *d. tit. de fideicommissis Prænestina disc. 78*. Attamen pariter manifesta fallacia erat in applicatione, quoniam ut ex Peregr. *d. fideicommissi art. 2. num. 15. & seqq. & num. 63.* ac confirmatur per Rotam pluries, & præsertim in *Melanen. Juris patronatus 4. Decembris 1658. & 5. Maii 1660. coram Albergato*, hæc transmissio fieri dicitur de fideicommissis tanquam agnoscendo, non tanquam agnito, ideoque ad effectum acquisitionis domini necessarius est actus agnitionis, qui cum sequutus esset per actricem post mortem tam Franciscæ, quam Antonii primi hæredis, hinc dictum effectum retrotractivum operari non poterat, quoniam donec agnitio sequatur, bona restitutioni subiecta, continuare dicuntur in dominio hæredis gravati; Ideoque intellectus resolutionibus in hac parte non acquiescebat.

ROMANA
FIDEICOMMISSUM
DE ALBERINIS
PRO
CLEMENTIA PURA
CUM
LAURENTIO DE DOMO, ET ANGELO
JACOBILLO.

Causa variè decisus per Rotam.

An, & quando detractiones accidentales, & quantitativæ, cõpetentes hæredi gravato ex persona propria contra defunctum, possint ab eo prohiberi; Et quatenus possint.